

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: HE 103/2017 vp hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunnan kuuleminen 27.10.2017 klo 9:15

Yleistä

Suomen Asianajajaliitto pitää erittäin tärkeänä sitä, että tuomioistuinlaitoksen toimintaedellytykset turvataan jatkossakin. Lakiehdotusta voidaan nimenomaan tästä näkökulmasta katsottuna pitää perusteltuna, vaikkakin tuomiovallan kasvava valuminen tuomioistuinten ulkopuolelle vähentää lainkäytön vaikuttavuutta ja erityisestävyyttä.

Ehdotukseen (kappale 4.3) sisällytetty laskelma lakimuutoksen säästövaikutuksesta käräjäoikeuksissa on yksinkertaistettu ja todennäköisesti ylimitoitettu – erityisesti nyt, kun sakkomenettelyn käyttöalaa on aiempaan ehdotusversioon nähden supistettu. Asianajajaliitto katsoo, että ehdotuksen julkilausutun poliittisen tavoitteen mukaisesti mahdollisesti toteutuvat säästöt tulisi budjettia koskevan päätöksenteon yhteydessä varata oikeuslaitoksen kehittämiseen.

Selvät ja yksinkertaiset asiat

Lain 1 §:ssä oleva menettelyn käyttöalaa koskeva määritelmä ”asian selvydestä ja yksinkertaisuudesta” on ilmaisen abstraktisuudesta huolimatta lainsäädäntöteknisesti onnistunut, eikä se tosiasiallisesti muuta nykykäytäntöä.

Suostumuksenvaraisuudesta

Sakkomenettelyn edellytykseksi säädettyä epäillyn suostumusta kevennettäisiin siten, että tunnustamisesta ja seuraamuksen hyväksymisestä suostumuksen osatekijöinä luovuttaisiin. Tämä muutos on Asianajajaliiton mielestä erittäin hyvä ja se selkiyttää järjestelmää olennaisesti. Suostumuksen nimenomaisuuden turvaamisen kannalta olisi tärkeää, että epäillylle selvitetään mahdollisimman ymmärrettävästi hänen menettelynsä keskeiset tosiseikat ja syyksilukemisen oikeudelliset perusteet, jotta epäillyllä olisi mahdollisimman kattavat tiedot tehdä suostumusta koskeva päätös.

Tunnustus

Sakotustilanteessa epäilyllä saattaa olla ymmärrys itse tapahtumainkulusta, mutta hänellä ei yleensä ole selvää käsitystä menettelynsä tunnusmerkistön mukaisuudesta, tahallisuuskysymyksistä tai mahdollisista vastuuvapausperusteista. Seuraamuksen oikeellisuuttakin on maallikon ainakin tapahtumahetkellä hyvin vaikea arvioida. Näistä syistä mahdollinen tunnustus saatetaan antaa puutteellisen tiedon perusteella ja käsillä olevaan (suppeaan esi)tutkintaan liittyvän stressin alaisena.

Suostumusta koskevan menettelynkin nyt kohdentuessa yksinomaan asian käsittelyjärjestykseen, tulisi tässä yhteydessä harkita sitä, onko jatkossa enää tarpeellista tai asianmukaistakaan tiedustella ja tehdä nimenomaisia merkintöjä epäillyn tunnustuksesta.

Muutoksenhakuoikeus

Muutoksenhakuoikeuden tehokas toteutuminen on järjestelmän olennainen osatekijä. Epäilyllä olisi ehdotuksen mukaan, nykytilasta poiketen, muutoksenhakuoikeus tuomioistuimeen ilman valitusperusteiden rajauksia, vaikka hän olisi suostunut asian ratkaisemiseen sakkomenettelyssä. Linjaus on Suomen Asianajajaliiton mielestä erinomainen, ja se selkiyttäisi nykyistä vaikeaselkoista järjestelmää ja parantaisi epäillyn oikeusturvaa.

Ajokielto

Suomen Asianajajaliitto katsoo ajokiellon keskittämisen poliisille ja hallinto-oikeudellisen käsittelyn selkiyttävän nykyjärjestelmää. Asianajajaliitto toteaa, että ajokiellolla on selkeä rikosoikeudellisen seuraamuksen funktio ja asia on tiedostettu EIT:n ratkaisukäytännössä. Tosiasiallisesti ajokielto koetaan usein sakkoa selvästi merkittävämmäksi kielteiseksi seuraamukseksi, ja sen pituudella on asianosaiselle tavallisesti hyvin suuri käytännön merkitys.

Ehdotuksen mukaisessa ajokiellon määrittämisessä on pääosin huomioitu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisimmät vaatimukset. Sen sijaan perusoikeudeksi katsottavaa asian käsittelyn joutuisuusvaatimuksen toteutumista tulee menettelyn käytännön organisoinnissa tarkkaa valvoa. Menettelyketju väliaikaisesta ajokiellosta – mahdollisesta rikosasian tuomiosta varsinaiseen ajokieltoon tulee saada niin tehokkaaksi, että myös ajokielto pystytään tarvittaessa saattamaan tehokkaasti muutoksenhaun kohteeksi.

Helsingissä, 26. päivänä lokakuuta 2017
Suomen Asianajajaliitto

Antti Riihelä
asianajaja, varatuomari
Helsinki